

LITTERATURA *Serpentium*

JAARGANG 43
NUMMER 4

VOLUME 43
ISSUE 4

EUROPESE SLANGENVERENIGING - EUROPEAN SNAKE SOCIETY

INHOUDSOPGAVE

■ ARTIKELEN

Op zoek naar de gladde slang _____	157
Jarno van Bussel	
Terug naar zwart - de Britse handel in boa constrictors, een blik in de achteruitkijkspiegel _	164
Steven Simpson	
Slangen die hun eigen staart opeten _____	174
Carly Cassella	
De ontdekking dat slangen twee clitorissen hebben _____	179
Claire Watson	
Met <i>Delpher</i> terug in de tijd 3 _____	184
Marcel van der Voort	

■ RUBRIEKEN

Voorwoord _____	152
Van de voorzitter _____	155

■ INDEX

Index jaargang 43 _____	188
-------------------------	-----

CONTENTS

■ ARTICLES

- Searching for the smooth snake 157
Jarno van Bussel
- Back to black - the UK trade in boa constrictors, a look in the rear view mirror 164
Steven Simpson
- Snakes that swallow their own tails 174
Carly Cassella
- Discovery that snakes have two clitorises 179
Claire Watson
- Back in time with *Delpher* 3 184
Marcel van der Voort

■ COLUMNS

- Foreword 152
- From the chairman 155

■ INDEX

- Index volume 43 188

VOORWOORD

Het was maar goed dat het nieuws in Nederland in november gedomineerd werd door aanvankelijk de opdringerige verkiezingscampagnes van de talloze politieke partijen die Nederland te rijk is, toen het hoogtepunt van de verkiezingen zelf op de 22ste en nog dagen daarna de kater van, of de euforie over de verkiezingsuitslag zelf. Daardoor bleef het alarmerende bericht dat er in Tilburg een groene mamba uit zijn terrarium was ontsnapt gelukkig onderbelicht. En nog vóórdát de schok van de politieke aardverschuiving helemaal was uitgetrild, had Walter Getreuer de onverlaat al weer bij zijn kladden gepakt en mee naar Serpo genomen, want de eigenaar deed maar wat graag afstand van zijn kostganger. Het ziet er dan ook naar uit dat deze ontsnapping het intolerantieniveau en de polariseringsdrang van de Nederlanders redelijk ongemoeid heeft gelaten. Voeg daaraan toe dat kort na de ontsnapping in 's lands grootste dagblad, *De Telegraaf*, een alleraardigst artikel verscheen over de aantrekkelijkheid van slangen als huisdier – met onder andere onze voorzitter Marc Krikke aan het woord – en we realiseren ons dat ook wij, alle slangenhouders, met de schrik zijn vrijgekomen.

Dat is de tweede ontsnapping die dit jaar het nieuws haalt. Deze keer heel wat minder onschuldig dan de koningspython die eerder dit jaar zijn terrarium voor gezien had gehouden. Wie heeft meegekregen hoe hysterisch sommigen op dit onschuldige dier al reageerden, kan zich voorstellen dat méér sensationele aandacht voor de mamba zo maar het einde van de slangenhouderschap in Nederland had kunnen betekenen, want laten we eerlijk zijn, een mamba *mag niet ontsnappen!* We kunnen nóg zoveel voorlichting geven, we kunnen nóg zoveel Freeken Vonk, Sterrins Smalbrugge en Mátyás Bittenbinder op de televisie laten zien, alledrie gerenommeerde herpetologen die gepassioneerd over slangen verhalen, dat alles zal niet zwaar genoeg wegen, als de media zich op een ontsnapte, levensgevaarlijke slang kun-

FOREWORD

It was a good thing that the news in the Netherlands in November was dominated initially by the intrusive election campaigns of the countless political parties that make up the Netherlands, then the culmination of the elections themselves on the 22nd, and for days afterwards the hangover from, or euphoria about, the election results themselves. As a result, the alarming news that a green mamba had escaped from its terrarium in Tilburg fortunately remained underexposed. And even before the shock of the political landslide had completely fizzled out, Walter Getreuer had already caught the miscreant and taken him to Serpo, as the owner was only too happy to part with his boarder. Therefore, it seems that this escape left the level of intolerance and polarization of the Dutch people fairly unaffected. Add to this the fact that shortly after the escape, the country's largest newspaper, *De Telegraaf* (a Dutch newspaper), published a delightful article about the attractiveness of snakes as pets – with, among others, our chairman Marc Krikke talking about it – and we realize that we too, all snake keepers, got off with a scare.

This is the second escape to make the news this year. This time it is far less innocent than the king python that had escaped from its terrarium earlier this year. Whoever witnessed how hysterically some people reacted to this innocent animal, can imagine that more sensational attention for the mamba could have meant the end of snake keeping in the Netherlands, because let's be honest, a mamba *should not escape!* We can give as much information as we want, we can show as many persons like Freek Vonk, Sterrin Smalbrugge and Mátyás Bittenbinder on television, all three renowned herpetologists who are passionate about snakes, all this will not carry enough weight, if the media can throw themselves on an escaped, life-threatening snake. We do not know the circumstances at the green mamba's owner's house, nor the exact circumstances of

nen storten. We kennen de omstandigheden bij het baasje van de groene mamba niet, evenmin de juiste toedracht van de ontsnapping. We weten enkel dat de verkiezingshectiek onze hobby voor vervelende consequenties heeft behoeft. En om dit hoofdstuk positief af te sluiten: het siert de eigenaar van de mamba dat hij zelf de hulpdiensten heeft gewaarschuwd, toen hij de ontsnapping constateerde. Wat zal hij geschrokken zijn! Maar toen hij zijn eerste schrik te boven was, heeft hij zijn verantwoordelijkheid genomen. Prima!

Dat alles heeft ons niet belet om toch de laatste aflevering van *Litteratura Serpentina* van 2023 samen te stellen. Eén van ons heeft met boswachter Jarno van Bussel een dag op een heide in West-Brabant verwachtingsvol gezocht naar de gladde slang die daar intensief gemonitord wordt. Jarno heeft er een interessant verslag over geschreven en er tegelijkertijd mooie foto's bij gedaan. Steven Simpson heeft een voorliefde voor *Boa constrictor* en doet verslag van een speurtocht naar bekende leveranciers in vooral het Verenigd Koninkrijk. Claire Watson heeft onderzoek gedaan naar het geslachtelijk apparaat van vrouwtjesslangen en heeft daar verrassend nieuws over te melden. Hoewel een slang die haar eigen staart in de bek heeft een mooi symbool voor de eeuwigheid vormgeeft, laat Carly Cassella zien dat een dergelijke handeling in het echt een gruwelijke realiteit is en rampzalig kan uitpakken voor de autofaag. Neemt u verder goed nota van hetgeen de Voorzitter van de Europese Slangenvereniging u te zeggen heeft.

Verder wijzen we u op de vierde en vijfde naam onder dit Voorwoord. U treft er onder meer Jeffrey Visser aan. Wij zijn erg blij dat Jeffrey heeft aangegeven dat hij het vaak hectisch verkeer tussen auteurs, vertalers en redactie mede wil coördineren en verwerken. Bovendien kan hij met zijn expertise Richard de Jong ontlasten, bij wie wel érg veel vertaalbeoordelingen terecht kwamen. Welkom Jeffrey, fijn dat je wilt meehelpen. Anton van Woerkom behoeft geen introductie. De voorzitter legt in zijn bijdrage uit waarom zijn naam ons vijftal completeert. Wij

its escape. We only know that election tactics saved our hobby from unpleasant consequences. And to end this chapter on a positive note: to his credit, the owner of the mamba himself alerted the emergency services when he realised the snake had escaped. How startled he must have been! But once he got over his initial shock, he took responsibility. Excellent!

None of this prevented us from putting together 2023's final issue of *Litteratura Serpentina* after all. One of us spent a day with forester Jarno van Bussel on a heath in West Brabant searching expectantly for the smooth snake, which is intensively monitored there. Jarno has written an interesting report about it and at the same time included some nice photos. Steven Simpson has a fondness for *Boa constrictor* and reports on a scavenger hunt for known suppliers mainly in the United Kingdom. Claire Watson has been researching the sexual apparatus of female snakes and has some surprising news to report. Although a snake holding its own tail in its mouth shapes a beautiful symbol of eternity, Carly Cassella shows that such an act is a gruesome reality in real life and can be disastrous for the autophagic animal. Furthermore, please take careful note of what the President of the European Snake Society has to say to you.

We would also like to point out the fourth and fifth names at the end of this foreword. You will meet Jeffrey Visser, among others. We are very pleased that Jeffrey has indicated that he wants to help coordinate and process the often hectic traffic between authors, translators and editors. Moreover, with his expertise he can relieve Richard de Jong, who received a lot of translation reviews. Welcome Jeffrey, great that you want to help. Anton van Woerkom needs no introduction. The chairman explains in his contribution why his name completes our five. We are very pleased with his transition from the association's secretariat to the editorial staff of *Litteratura Serpentina*. Good initiative, Anton!

Finally, we also took a quick look through the entire 43rd volume. We look back with satisfac-

zijn erg blij met zijn overstap van het secretariaat van de vereniging naar de redactie van *Litteratura Serpentina*. Goed initiatief, Anton!

Tot slot hebben we ook maar even door de hele 43ste jaargang gebladerd. Wij kijken tevreden terug op opnieuw zoveel pagina's interessante informatie over een veelheid van onderwerpen vanuit evenzovele invalshoeken, dat alles geardeerd met mooie afbeeldingen. Wij hopen dat u dat ook doet. Wij spreken om af te sluiten nog een oprecht woord van dank uit aan alle redactiemedewerkers met wie het weer fijn samenwerken is geweest dit jaar.

Fijne feestdagen, blijf gezond en tot volgend jaar.

Marcel van der Voort
Tom Hellebuyck
Richard de Jong
Jeffrey Visser
Anton van Woerkom

tion at once again so many pages of interesting information on a multitude of topics from just as many angles, all larded with beautiful images. We hope you do too. In closing, we would like to express our sincere thanks to all editorial staff with whom it has been a pleasure to work together again this year.

Happy holidays, stay healthy and see you next year.

Marcel van der Voort
Tom Hellebuyck
Richard de Jong
Jeffrey Visser
Anton van Woerkom

VAN DE VOORZITTER

Voor u ligt het laatste deel van *Litteratura Serpentina* van de 43ste jaargang. Zoals gebruikelijk is het weer een mooie aflevering geworden. Ik maak van deze gelegenheid gebruik om op de valreep van 2023 enkele mededelingen te doen.

Het huidige bestuur van de Europese Slangenvereniging kent al heel wat jaren dezelfde samenstelling. Onze secretaris, Anton van Woerkom, heeft, na decennia zijn functie uitstekend te hebben vervuld, aangegeven zich voornamelijk te willen richten op redactiewerk voor *Litteratura Serpentina*. Hij blijft nog wel algemeen bestuurslid. Anton heeft zijn stap pas genomen, nadat duidelijk was geworden dat Elise Brouwer bereid was om het secretariaat van hem over te nemen. We danken Anton voor al zijn werk voor de vereniging als secretaris en heten Elise als nieuwe secretaris van harte welkom binnen het bestuur. Elise hield zich tot nu toe bezig met de ledenadministratie. Deze functie is nu vacant. Mocht iemand interesse hebben om zich over de ledenadministratie te ontfemen en ons team verder te versterken, of als u hierover meer informatie wilt, neem dan contact met ons op.

De Slangendag is weer achter de rug, het jaar is zowat voorbij en de financiën van de vereniging laten geen goed beeld zien. Wij zijn geschrokken van alle prijsverhogingen waarmee we afgelopen jaar zijn geconfronteerd. Na jaren een financiële pas op de plaats te hebben kunnen maken, ontkomen we er niet aan om enkele prijzen te verhogen.

Het is onvermijdelijk het lidmaatschap van de vereniging en het abonnement op *Litteratura Serpentina* te verhogen van €27,50 naar €30,00 per jaar voor Nederlandse leden. Voor buitenlandse leden zijn vooral de verzendkosten extreem gestegen, maar ook hier houden we dezelfde verhoging aan: van €35,00 naar €37,50. Mogelijk gaan we in de toekomst

FROM THE CHAIRMAN

In front of you is the final issue of the 43rd volume of *Litteratura Serpentina*. As usual, we managed to deliver a beautiful edition. I would like to use this occasion to make a few announcements in the final days of 2023.

The daily board of the European Snake Society has had its current composition for quite a number of years. Our secretary, Anton van Woerkom, has indicated that, after meticulously fulfilling his role of secretary for decennia, he would like to dedicate himself to a more editorial role for *Litteratura Serpentina*. He will remain a general board member. Anton has only taken this step after it was apparent that Elise Brouwer was willing to fulfil the now vacant role of secretary. We would like to thank Anton for all his previous work for the society in his role as secretary and we would like to welcome Elise as our new secretary within the board. Elise was previously concerned with the membership administration. This function has now become vacant. If someone is interested to take care of the membership administration, or would like to have some more information on this topic, please do not hesitate to contact us.

Snakeday is already behind us, the year is almost over and the society's finances do not look too rosy. We were unpleasantly surprised by all the price increases that we were confronted with previous year. After years of being able to make ends meet, we are now unable to escape some price increases.

It is inevitable to increase the membership fee, which also covers the subscription to *Litteratura Serpentina*, from €27,50 to €30,00 a year for Dutch members. For our foreign members it are mainly shipping costs that have risen sharply, but here we also stick to the same increase: from €35,00 to €37,50. In the future, we may shift to a digital edition, but for now many would still like to receive the paper version. Mails and digital journals are often quickly

werken met een digitaal abonnement, maar vooralsnog willen we allemaal nog graag de papieren versie. Mails en digitale versies van tijdschriften verdwijnen toch snel in de prullenbak en kunnen dan niet meer geraadpleegd worden. Wist u trouwens, dat alle jaargangen van *Litteratura Serpentina* die ouder zijn dan drie jaar digitaal op onze website te vinden zijn?

Ook de kosten voor het organiseren van Slangendag zijn schrikbarend gestegen. Een aantal onderdelen zelfs meer dan 25% in twee jaar tijd. Vandaar dat we hebben moeten besluiten de tafelprijs te verhogen van €32,00 naar €35,00 per tafel. De toegang tot de Slangendag gaat van €10,00 naar €12,00. De voordelen voor de leden blijven hetzelfde: 50% korting op één tafel, of een gratis toegangkaart voor de Slangendag. We betreuren het zeer dat we niet aan deze verhogingen kunnen ontkomen, maar zien geen andere uitweg.

Zolang ik voorzitter ben – sinds 2012 – is de Slangendag elke tweede zondag van oktober in Expo Houten in Houten geweest. Helaas heeft Expo Houten afspraken met derden moeten maken waardoor de tweede zondag van oktober niet meer beschikbaar is voor ons. We gaan met ingang van 2024 dan ook verhuizen naar de eerste week van oktober. Voor de komende drie jaar staat deze datum vast. Zet die dan ook alvast in je agenda.

Tot slot: ik wens eenieder heel fijne feestdagen en een heel goed 2024. Zien we elkaar op 6 oktober 2024 op de Slangendag?

Marc Krikke,
voorzitter Europese Slangenvereniging.

deleted, after which it is impossible to access them anymore. Did you also know that all volumes of *Litteratura Serpentina* of three years and older can be digitally accessed from our website?

The organising costs for Snakeday have also risen sharply. For a few components, this increase is even more than 25% in the span of two years. For this reason, we had to decide to increase the table price from €32,00 to €35,00 a table. The entry costs for Snakeday will increase from €10,00 to €12,00. The discount for members remains the same: a 50% discount on one table or a free entry ticket for Snakeday. We deeply regret that we are unable to escape these increases in price, but we feel there is no other option.

For as long as I have been chairman – from 2012 onwards – the Snakeday has always been every second Sunday in October in Expo Houten. Unfortunately, the Expo Houten has now had to make arrangements with third parties, which means the second Sunday of October has become unavailable for us. Starting in 2024, we will therefore move to the first week of October. This date has now been set for the coming three years, so please write it down in your agenda.

And finally: I would like to wish everyone very pleasant holidays and a great 2024. Will we see each other on 6 October 2024 for the next Snakeday?

Marc Krikke,
Chairman European Snake Society.

Translation into English Jan-Willem Wolters.

ESV-boeken en andere uitgaven
ESS-editions and others publications

NEDERLANDSTALIGE UITGAVEN *HERPETOLOGISCHE BUNDELS:*

- Marcel van der Voort, 2014, *Adders onder het gras! Over slangen in mythen en verhalen*. Een bloemlezing van cultuurhistorische artikelen zoals in de jaargangen 13 t/m 31 in *Litteratura Serpentina* zijn verschenen. Tweede, aangevulde en gecorrigeerde oplage. € 17,50.
- Ron Bronckers (2019), *Adderjagers! Portretten van een verdwenen en vergeten beroep*. Verzamelde artikelen uit de jaargangen 28 t/m 38 van *Litteratura Serpentina*. Tweede, vermeerderde druk. € 25,-.
- *Herpetologische Bundels deel 4: Waterslangen*, 2013. Bloemlezing van artikelen over waterslangen uit de jaargangen 1 t/m 30 van *Litteratura Serpentina*. € 15,-.
- Sterrin Smalbrugge (2019), *Het Grote Reptielenboek*. € 19,99.

Om te bestellen binnen Nederland, neem contact op met de penningmeester: treasurer@snakesociety.nl. Vermeld daarbij de gewenste titel en vraag naar de prijs inclusief verzendkosten. U krijgt dan na betaling uw exemplaar toegestuurd.

ENGLISH TITLES PUBLISHED IN THE SERIES *HERPETOLOGICAL VOLUMES:*

- Marcel van der Voort, 2012, *There's a snake in the grass! About snakes in myths and stories*. € 17,50.
- Ron Bronckers, 2019, *Viper hunters! Portraits of a vanished and forgotten profession*. € 25,00.
- A.A. Verveen, 2014, *The Behaviour Cycle of the Boa constrictor in Captivity*. € 29,50.

Please contact the treasurer to order a copy. Name the title you wish to order and ask for the price including shipping costs.

E-mail: treasurer@snakesociety.nl

